

Geloven – het verstand te boven

Hoogbegaafdheid en geloof in gezin en gemeente

Inleidend:

- Voor deze topic heb ik onder meer gebruik gemaakt van het boek van Tessa Kieboom, *Hoogbegaafd – Als je kind (g)een Einstein is* (een boek dat zich vooral richt op het terrein van school en onderwijs).
- De opzet van mijn inleiding is als volgt: 1. Iets over het cognitieve aspect van hoofdbegaafd zijn, belicht vanuit Gods Woord; 2. Iets over de wezenseigenschappen van een hoogbegaafd iemand in datzelfde licht. 3. Iets over de plaats van hoogbegaafde kinderen en jonge mensen in het kerkelijk leven (de eredienst, de prediking, de catechisaties, het pastoraat en het gemeentezijn, etc).
- Over het derde punt moet ik ter wille van de tijd helaas kort en onvolledig zijn. In de gespreksgroepen hopen we op deze thema's nader in te gaan.

1. Het cognitieve aspect van hoogbegaafd zijn

a) Een voorrecht

Hoogbegaafdheid brengt in de eerste plaats heel specifieke problemen met zich mee, maar laten we niet al te somber zijn. Laten we ook de andere kant ervan proberen te zien. Het is op zich een voorrecht als iemand op het cognitieve vlak bijzondere gaven van zijn of haar Schepper heeft gekregen. Sommigen hebben gaven van het hoofd, anderen van de hand, en weer anderen van het hart. Onze goede Schepper heeft het doelbewust ongelijk verdeeld, zodat we elkaar nodig hebben binnen een en hetzelfde lichaam (zie 1 Kor. 12). Hoe dan ook, Hij vergist Zich niet.

b) Een last

Hoogbegaafd zijn is niet alleen een voorrecht; het is in de tweede plaats ook een last. Ds. G. Boer (indertijd voorzitter van de Geref. Bond in de Hervormde Kerk) begreep dat heel goed toen hij eens vanaf de preekstoel zei: "Kunnen je kinderen niet goed meekomen op school? Bid maar voor hen. Kunnen ze heel goed meekomen? Bid dan dubbel voor hen!" Zo'n uitspraak moet overigens niet verkeerd begrepen worden. Ze betekent niet dat hoogbegaafde jongeren minder 'kans' hebben om bekeerd te worden, maar wel dat hoogbegaafden specifieke hobbels kunnen ervaren op het gebied van het geloof.

c) Een uitdaging

Het hoogbegaafd zijn brengt in de derde plaats een stukje uitdaging met zich mee. We hebben onze talenten (ook deze talenten) gekregen om ermee te woekeren (Lukas 19:11-27). Beter nog: we worden geroepen om ons met onze talenten dienend in te zetten voor het Koninkrijk van God, voor onze naaste, voor de kerk en voor de samenleving. In de huidige seculiere cultuur kunnen we niet genoeg benadrukken dat zelfverloochening een belangrijker deugd is dan zelfontplooiing. Dat geldt ook wanneer het gaat over kennis en wijsheid. Wijsheid en kennis zijn niet hetzelfde.

Bij wijsheid kunnen we denken aan een gerijpte en geheiligde levenservaring, aan een zien waar het op aan komt in de praktijk van het leven. Denk bijvoorbeeld aan koning Salomo. Hij was buitengewoon knap (zie 1 Kon. 4:29-34), maar hij was vooral ook wijs (1 Kon. 3:9 en 3:16-28). Hij was het die zei: "De vreze des HEEREN is het beginsel der wetenschap (Spr. 1:7). Godsvreze niet knechtelijk maar kinderlijk; niet slaafs maar eerbiedig en ootmoedig. Wij en onze kinderen hebben die vreze des Heeren nodig. We kunnen niet zonder waarachtige bekering en zaligmakend geloof.

2. De wezenseigenschappen van hoogbegaafden

Bij hoogbegaafden wordt vaak gesproken van een viertal wezenseigenschappen of persoonlijkheidskenmerken. Een hoogbegaafd iemand is doorgaans hoog-gevoelend, is perfectionistisch, heeft een sterk ontwikkeld rechtvaardigheidsgevoel en is behoorlijk kritisch. Een enkel woord over elk van deze kenmerken, mede in het licht van de Bijbel.

a) *Hoog-gevoelend/zeer gevoelig*

Deze eigenschap heeft iets positiefs:

- Mensen die zo zijn, leven en beleven de dingen op een zeer intense wijze. Hun leven is nooit saai!
- Ze hebben dikwijls oog voor anderen, vooral voor mensen die óók zo zijn of die zich eenlingen voelen. Ze kunnen hen begrijpen.

Er is echter ook een andere kant:

- Wie zo is, heeft geen makkelijke gang door het leven. Dit intense leven en beleven kan bij tijden uiterst vermoeiend zijn. Het wordt er niet gemakkelijker op als een kind daarbij ook nog eens gepest wordt of gepest is!
- Hoog-gevoelende mensen hebben de neiging zich allerlei dingen sterk aan te trekken; soms meer dan nodig is. Hun gevoelens gaan nogal eens met hen aan de haal. En zie dat maar eens tegen te houden!

b) *Perfectionistisch*

We kunnen deze eigenschap allereerst bezien op het menselijk vlak:

- We moeten niet al te negatief zijn over perfectionisme, alsof het een soort ziekte is. Het *is* immers goed om je best te doen; de Heere vraágt dat ook van ons.
- Maar het kan ook een valkuil worden: het is 'nooit goed genoeg' wat we doen en wie we zijn. We leggen de lat voortdurend te hoog voor onszelf (en soms ook voor anderen!). Mogelijke gevolgen hiervan zijn: ontevredenheid, onvoldaanheid, depressiviteit, faalangst of – het andere uiterste – hoogmoed.

Bezien we deze eigenschap t.o.v. de Heere, dan kunnen we het volgende zeggen:

- Ook Hij vraagt volmaaktheid (denk aan de opdracht voor de mensheid in het Paradijs, aan dubbelgebod van de liefde zoals de Zaligmaker daarover sprak in Mattheüs 22, aan de Bergrede en aan het woord van Jezus tot de rijke jongeling).

- De Heere wil echter niet dat we denken het zelf te kunnen; integendeel; Hij wil dat we vastlopen met Zijn eis en Christus nodig krijgen. Hij wil dat we als arme zondaren leren rusten in Zijn volbrachte werk en dat we uit Zijn genade leren leven. Dan is de kramp eruit en dan is het ons gebed: "Och, of wij Uw geboën volbrachten; genâ. o hoogste Majesteit! Gun door het geloof in Christus krachten, om die te doen uit dankbaarheid!"

Advies: Extreem-gevoelig en perfectionistisch... Toen ik over deze zaken sprak met een moeder van een paar hoogbegaafde kinderen, gaf ze het volgende advies: "Ik zou ouders aanraden om (als ze dat nog niet gedaan hebben) zich te verdiepen in een Bijbelse manier van zelfwaardering. Veel hoogbegaafde en hoog-gevoelige kinderen hebben onbewust het *idee gekregen dat ze anders zijn* (heus niet omdat ze zichzelf altijd zo slim en bijzonder vinden, soms ook omdat ze zelf veel te lang niet door gehad hebben dat ze hoogbegaafd waren, en niemand normaal aan ze heeft uitgelegd wat dat betekent), ze hebben op school en in de kerk ook *niet altijd herkenning*. Dan kan er ook iets ontstaan van 'Ben ik raar?' of 'Ben ik goed genoeg?' Ze kunnen steeds denken dat je moet bewijzen dat je slim bent (soms ook doordat ouders dit teveel stimuleren). Daarom is het van belang dat je als ouder weet: hoe kan je je kind *stimuleren, motiveren, eigenwaarde geven in een Bijbelse context* (het bekende boek van Sarina Brons kan daarbij helpen, juist ook omdat ze het geschreven heeft vanuit een reformatorische visie). Daarnaast is het van belang dat ouders hun kind proberen aan te leren welke *verantwoordelijkheid* ze hebben en welke niet. Het kind heeft een heldere, nuchtere kijk nodig op waar het verantwoordelijk voor is. Het kan niet heel de wereld en alle problematiek op zijn of haar schouders nemen."

c) Groot rechtvaardigheidsgevoel

We bezien deze eigenschap eerst weer op het menselijk vlak:

- Het is goed wanneer (jonge) mensen een sterk rechtvaardigheidsgevoel hebben. Immers, oneerlijk en inconsequent mag niemand zijn en onrecht mogen we nooit goedkeuren. Als een kind vanuit dat gevoel reageert moet het serieus genomen worden, anders gaat er iets mis en kan er zelfs iets stuk gaan.
- Het is de kunst dit rechtvaardigheidsgevoel vooral te richten op anderen i.p.v. (alleen) op onszelf. Anders gezegd: om het op te nemen voor de underdog in onze omgeving en in deze wereld (de vertrapten, de onderdrukten, het ongeboren leven, de Joden, enz.).

Bezien we dit rechtvaardigheidsgevoel in het licht van de Bijbel, dan kunnen we de volgende opmerkingen maken:

- Ook Gods Woord keurt dit gevoel niet af. Het boek Job is daarin zonneklaar. Job heeft geklaagd over het Godsbestuur en hij mocht dat doen. Hij heeft gevochten met God om God. Hij kon de Heere niet begrijpen in Zijn doen en laten en dat raakte hem diep, juist omdat hij de Heere zo liefhad.
- Maar wat moest Job ook leren? Dat God groot is en soeverein. Dat bracht hem in een hartelijk berouw op de rechte plaats tegenover zijn Schepper (zie Job 40:1-5

en 42:1-6). Het is alsof we Salomo horen spreken: "wees niet al te rechtvaardig...; wees niet al te goddeloos" (Pred.7:16-18). N.B. Wat betekent dat trouwens?

d) *Kritische instelling*

Opnieuw: zo'n instelling is niet verkeerd.

- We hoeven niet alles voor zoete koek te slikken, ook niet op kerkelijk en godsdienstig terrein (denk aan de mensen van Berea in Hand. 17:11).
- Geef je kind daarom de ruimte om zijn of haar vragen te stellen en denk dan niet te gauw dat dat allemaal negatieve, oneerbiedige of opstandige vragen zijn. Laten ook ambtsdragers dat niet te gauw denken op de catechisaties of op huisbezoek. Probeer goed te luisteren. Kom niet te gauw met geijkte antwoorden en voorgekookte oplossingen, maar vraag door en zie bij het hart te komen: het hart van de zaak en het hart van het kind.

Anderzijds moeten wij en onze kinderen niet vergeten:

- Kritiek moet gezonde kritiek zijn (opbouwend, niet louter afbrekend).
- Zelfkritiek kan daarbij niet gemist worden. Denk aan wat die vader tot een zoon zei die z'n kritiek spuide: "Je hebt gelijk, maar probeer jij het dan beter te doen". Een andere opmerking van diezelfde vader: "Om het vol te houden in het kerkelijk leven heb je een kruimeltje liefde nodig (anders word je bitter) en een kruimeltje zelfkennis (anders word je 'zeer rechtvaardig')".

Advies:

"Het is van groot belang dat er *aandacht en tijd* is voor vragen, dat je *luistert* naar de vraag en de belevingswereld erachter, en dat je als ouder niet altijd direct een antwoord geeft, maar ook laat blijken dat je dat niet altijd hebt. Ook niet te snel duiden of het idee hebben dat het kritiek is. Die vragen leven er in een slim kind en ze mogen er zijn. Juist in de veilige omgeving van thuis, van ouders die je begrijpen, dat je soms moeite kan hebben met dingen te begrijpen of zomaar aan te nemen. *Aansluiten bij de belevingswereld* van een kind, ook bij de leeftijd (emotioneel vaak anders dan gezien vanuit IQ). Goed nadenken hoeveel je ook vertelt en uitlegt, afhankelijk van de leeftijd en het soort kind. En hem juist wel het gevoel willen geven dat er niet altijd een reden is, of een uitleg. Dat we het ook aan God leren overlaten hoe en waarom de dingen zo gaan. Maar wat je voor hem kan uitzoeken en uitleggen, dat zoek je natuurlijk uit."

Ten slotte

Lettend op het thema van deze avond, heb ik een ervaringsdeskundige de volgende vraag voorgelegd: "Als een kind doorvraagt op dogmatisch e.d. gebied, kun je dan zeggen: *We hebben geen begripsleer maar een geloofsleer?* Of is dat een dooddoener?"

Hoe zou u daarop antwoorden? Hier is wat die ervaringsdeskundige schreef:

- "Voor het ene kind is zo'n opmerking echt een dooddoener als hij of zij heel graag alle vragen die hij heeft wil uitzoeken en beantwoord wil zien; voor een ander geeft zo'n opmerking rust. Het luistert voor een ouder (juist bij een hoogbegaafd

en -gevoelig kind) nauw of je *aansluit bij dat kind met de specifieke vraag*. Met de een ga je boeken opzoeken over dinosaurussen en evolutie etc. (tip: Logos instituut voor zulke kinderen!), die wil het naadje van de kous weten; een ander heeft behoefte aan de boodschap dat het gaat om vertrouwen en geloof, neemt daar ook genoegen mee.

- En ten slotte, wat hier bij hoort, is dat het kind *een voorbeeld neemt (en nodig heeft) aan jou*. Wat straal je uit? Heb jij dat vaste geloof en vertrouwen, zonder dat je altijd antwoorden weet? Wat zeg jij over anderen, over ambtsdragers? Zien ze aan jou wat de kerk en het geloof je waard zijn enz.? Dat voorbeeld zijn, dat is natuurlijk (ook in geloofsopzicht) misschien wel een van de belangrijkste dingen. Ook als het om de andere zaken gaat (bijv. dat ze zien dat jij ook niet alles perfect doet, dat je fouten mag maken, maar het ook goed moet maken, dat er vergeving is, enz.)."

Kortom, het is belangrijk dat we waarachtig zijn. Alle jongeren hunkeren naar authenticiteit, en dat geldt zeker ook voor hoogbegaafde en hoog-gevoelige jongeren! Thuis en in de kerk, op catechisatie en tijdens het huisbezoek zijn levende voorbeelden van groot belang. Wat een zegen is het als er mensen zijn die in leer en leven, in belijden en beleven, zonder opsmuk en met alle gebrek, mogen laten zien hoe goed het is de Heere te vrezen en te dienen. Moge dat ook van ons gelden door Gods genade! En mogen de kinderen waaraan we zo verbonden zijn, delen in diezelfde genade!

Poederroijen, 30 november 2023

C. Sonneveld